

Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Oddział Wrocław  
Seksja Numizmatyczna im. Joachima Lelewela

KOMUNIKAT WEWNĘTRZNY Nr 2/79

sierpień 1979

I. Denary Władysława Łokietka z zamku w Chęcinach

Badania archeologiczne prowadzone na terenie ruin zamku w Chęcinach /woj. kieleckie/ w latach 1959-1961 przyniosły między innymi wcale bogaty plon w postaci luźnych znalezisk monet. Wśród około 130 monet o dużej rozpiętości chronologicznej, sięgającej od XIII do początku XIX w., z przewagą groszy praskich i denarów jagiellońskich, znalazły się dwa ciekawe i rzadkie okazy denarów Władysława Łokietka, wybite w mennicy krakowskiej w latach 1320-1333.

Oba denary reprezentują znany numizmatyczny typ z ukoronowanym orłem i hełmem, z tym, że każda z tych monet wybita została odmiennymi stemplami.

1. Av. Orzeł ukoronowany, z głową zwróconą w lewo, ujęty w otok perełkowy. Po prawej stronie ogona i koło lewego skrzydła po dwie perełki, oznaczające niewątpliwie kolejność emisji. Ścięta krawędź monety pozwala na odczytanie tylko dwu luźno występujących liter: E i X.

Rv. Hełm zwrócony w lewo, z pióropuszem złożonym z 5-ciu piór, w otoku perełkowym. Niecentryczne wybitcie daje możliwość odczytania tylko litery N. Ciężar 0,2719 g, średnica 13 mm. Gum. 343 var.

Monetę znaleziono w r. 1961, na dolnym dziedzińcu, między muzeum a kamieniami /wykop. I odc. "N", warstwa K3/.

2. Av. Orzeł ukoronowany, z głową zwróconą w prawo, w otoku perełkowym. Wybitcie niecentryczne, krawędź częściowo wykruszona, wskutek czego widoczne są tylko litery ..LO...

Rv. Hełm zwrócony w lewo, z pióropuszem złożonym z 5-ciu luźnych piór, w otoku perełkowym. Wadliwe wybitcie i uszkodzenie krawędzi pozwalają na odczytanie tylko luźno rozmieszczonych liter ..N..RE... Ciężar 0,263 g, średnica ca 13 mm. Gum. 343 var.

Znalezisko z r. 1961, odcinek "N", warstwa K4, głęb. 20 cm.

Obie opisane monety stanowią dużą rzadkość. Katalog E. Czap-  
skiego, wymieniający je pod pozycjami 6968 i 6969, oznacza je  
znakiem rzadkości R5.

M.H.

## II. Skarb monet z XVII w. z Sobótki

W nieustalonym bliżej czasie i okolicznościach znaleziony został w Sobótce duży zespół monet, które znalazca przekazał po pewnym czasie tamtejszemu muzeum.

Ogólna ilość zdołowanych w muzeum monet wynosi 680 sztuk. Nie jest rzeczą możliwą stwierdzić czy stanowią one całość odkrytego skarbu.

Przeważającą ilość monet, gdyż aż 94,2% stanowią produkty mennic czynnych na ziemiach podległych Habsburgom, reszta tj. 5,8% - to monety różnego pochodzenia /polskie, szwedzkie, południowo-niemieckich księstw i in. /w ilości 40 egzemplarzy, wśród których znajduje się szereg monet stanowiących bez wątpienia przypadkową domieszkę nie należącą do pierwotnego zespołu, o czym będzie jeszcze później mowa.

Szczupłość miejsca nie pozwala na przedstawienie tu szczegółowej analizy skarbu. W szczególności należało zrezygnować z podania pełnego wykazu monet wyszczególniających ilości z poszczególnych lat emisji, sygnatur wardajników wzgl. dzierżawców mennic, ciężaru egzemplarzy oraz danych literaturowych. Artykuł niniejszy posiada zatem z konieczności charakter notatki informacyjnej. Dokładne opracowanie skarbu zostanie we właściwym czasie zamieszczone w „Wiadomościach Numizmatycznych”.

### A. POLSKA

W zespole znalazło się 6 monet polskich. Najstarszą z nich jest półgrosz Aleksandra /1501-1506/. Pozostałe, to monety Zygmunta III /1587-1632/, w tym szeląg koronny z r.1627, będący bardzo prymitywnym fałszyfikatem, 3 egzemplarze szelągów litewskich z lat 1619, 1623, 1627/ oraz półtorak z r.1623.

### B. SZWECJA

Dwa źle zachowane szelągi z czasów panowania Gustawa Adolfa /1611-1632/, to szeląg Elbląga z r.1632 i szeląg ryski z r.1626.

### C. ŚLĄSK

Monety wybite na terenie Śląska stanowią większość skarbu /40 g egz., co stanowi 60,1% ogółu monet/.

#### 1. Mennice książęce

Ks. ziębicko-oleśnickie. Henryk Wacław i Karol Fryderyk /1617-1639/. 24 krajcary 1623 - 3 egz.

Ks. opolsko-raciborskie. Gabriel Bethlen /1622-1623/. 24 krajcary 1623 - 2 egz.

Ks. żagańskie. Albrecht Wallenstein /1628-1634/. 3 krajcary z lat 1629 i 1630 - 2 egz.

#### 2. Mennice cesarskie. Ferdynand II /1619-1637/

Wrocław. 24 krajcary 1623 - 2 egz., 3 krajcary z lat 1624-1631 - 110 egz., 1 krajcar z lat 1624-1636 - 28 egz., groszyki z lat 1624-1625 - 94 egz.

Nysa. 3 krajcary 1624 - 1 egz., 1 krajcar z lat 1624-1625 - 13 egz., groszyki z lat 1624-1625 - 12 egz.

Opole. 1 krajcar 1625 - 1 egz., groszyk 1627/ - 1 egz.

Racibórz. 1 krajcar 1625 - 1 egz.

Mennice nieustalone. Groszyki z lat 1624-1625 - 130 egz. Ferdynand, król Węgier /1627-1637/ późn. Ferdynand III.

Kłodzko. 3 krajcary z lat 1627-1632 - 6 egz., 1 krajcar z lat 1629-1630 - 3 egz.

3. Monnice miejskie

Głogów. 24 krajcary 1622 - 1 egz.

D. CZECHY /9,6% ogółu monet/

1. Mennice cesarskie. Ferdynand II /1619-1637 /

Praga. 3 krajcary z lat 1624-1631 - 53 egz., 1 krajcar 1631 - 1 egz.

Jachimów. 3 krajcary 1624-1630 - 4 egz.,

Kutna Hora. 3 krajcary z lat 1624-1629 - 8 egz.

2. Mennice innych posiadaczy prawa menniczego

Albrecht Wallenstein /+1634/, Jiczyn. 3 krajcary 1628 - 1 egz.

Henryk Schlick v. Bassano /+1650/, 3 krajcary 1630 - 1 egz.

MORAWY

Mennice cesarskie. Ferdynand II /1619-1637/

Brno. 3 krajcary z lat 1624-1626 - 21 egz., 1 krajcar z lat 1624-1626 - 30 egz.

Mikulów. 3 krajcary z lat 1627-1628 - 3 egz.

Ołomuniec. 3 krajcary z lat 1629-1630 - 3 egz., 1 krajcar z lat 1627-1632 - 12 egz.

E. AUSTRIA /Ferdynand II /1619-1637/

Wiedeń. 3 krajcary z lat 1624-1631 - 49 egz.

Styria. Graz. 3 krajcary z lat 1624-1631 - 15 egz.

Karyntia. St. Weit. 3 krajcary z lat 1624-1629 - 4 egz., 1 krajcar 1627/?/ - 2 egz.

Tyrol. Arcyks. Leopold /+1632/. Hall. 1 krajcar /bez daty/ - 1 egz.

Salzburg /arcybiskupstwo /, Parys v. Lodron /1619-1653/. 1 krajcar z r. 1624 - 2 egz.

Z powodu złego stanu zachowania nie ustalono przynależności monet: 3 krajcary z lat 1624 i 1631 - 2 egz., 1 krajcar z lat 1625, 1627, 1631 - 6 egz.

W zespole znalazło się ponadto 5 ułamków monet 3-krajcarowych.

F. RÓŻNE KRAJE

Augsburg. 1 krajcar 1624 /moneta miejska/ - 1 egz.

Saksohia. Ernest i Albrecht /1464-1485/. Halersz /braktest/ - 1 egz.

Prusy. Jerzy Wilhelm /1619-1640/. Pół-cerek 1624 - 1 egz.

Strassburg. Drobną monetą srebrną bez daty - 1 egz.

Stolberg /hrabstwo/. Ludwik /1505-1574/. 3 krajcary 1566 - 1 egz. 1 krajcar 1568 - 1 egz.

Jülich-Cleve /księstwo/. Groszyki 1622 - 2 egz.

Drobne monety z terenu południowych Niemiec, trudno do rozpoznania wskutek silnego zniszczenia - 19 egz.

Do zespołu nie należą znacznie wykraczające poza datę wybitcia najpóźniejszych monet /1632 r./ dwa bite w Opolu egzemplarze groszyków Leopolda I /1658-1705/ z lat 1669 i 1695, dwa egzemplarze groszyków podwójnych Fryderyka II /1740-1786/ z lat 1748 i 17/?/ - bardzo wytarte - i 1 krajcarowa moneta z r. 1753, wszystkie trzy pochodzące z mennicy wrocławskiej, 1 krajcar brandenburski tegoż pynującego z r. 1751, moneta Brandenburgii - Auspach z r. 1775, VI - halerszówka Saksonii - Eisenach oraz moneta tokańska Jana Gastona I /1723-1737/ bez daty.

Główny trzon omawianego skarbu stanowią monety wybite w latach 1622-1632. Z tą ostatnią datą znalazło się w zespole 6 egzemplarzy, zachowanych w dobrym stanie. Jeśli założyć, że do muzeum trafiła całość skarbu, wnioskować można że skarb został ukryty w roku 1632 lub też po tej dacie. Przyczyną ukrycia skarbu były niepokojące wywołano tocząca się wojnę 30-letnią. Na rok 1632 przypada ważna rozprawa między wojskami cesarskimi a szwedzkimi pod Edtzen, zakończona zwycięstwem szwedzkim, które otwarło zwycięzcom drogę na Śląsk. Właściciel skarbu widocznie nie przeżył owych niespokojnych czasów.

K. Szyposz

### III. Apel do Kolegów w sprawie gromadzenia monet dla Muzeum Regionalnego w Bieczu

Dyrekcja Muzeum Regionalnego w Bieczu /woj.krośnieńskie/ zwraca się za pośrednictwem zarządu naszej Sekcji z usilną prośbą o zorganizowanie akcji zbiórki monet polskich, węgierskich i austriackich /do r.1918/ dla tamtejszego Muzeum.

Zbiory w/w Muzeum zostały przed kilku laty bardzo poważnie uszczuplone w wyniku włamania. Zamierzona akcja ma na celu choćby częściowe wyrównanie poniesionej straty.

Zarząd naszej Sekcji w pełni popiera prośbę w/w Muzeum i liczy na to, że spotka się ona z dużym zrozumieniem ze strony Kolegów.

Dotychczas zgromadzono i przekazano Muzeum w Bieczu 150 egzemplarzy monet.

Ofiarodawcy monet otrzymują imienne podziękowania Dyrekcji Muzeum.

Darowywane monety wraz z ich wykazem prosimy składać na ręce K.1. K.Szyposza.